

Krzysztof Korda

"Zblewo : zarys dziejów wsi
kociewskiej", Teresa Krzyżyńska,
Tczew 2002 : [recenzja]

Acta Cassubiana 5, 291-293

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**TERESA KRZYŻYŃSKA, ZBLEWO. ZARYS
DZIEJÓW WSI KOCIEWSKIEJ, „KOCIEWSKI
KANTOR EDYTORSKI”, TCZEW 2002, SS. 176**

W 2002 roku na rynku wydawniczym pojawiła się kolejna praca poświęcona tematyce kociewskiej, tym razem wsi Zblewo. Publikacja jest, jak informuje autorka we wstępie, rozszerzoną wersją pracy magisterskiej obronionej w 1995 r. na Uniwersytecie Gdańskim. Fragment pracy opublikowano w 2000 r. w „Kociewskim Magazynie Regionalnym” (nr 4/31).

Książka składa się z obszernego wstępu, w którym autorka przedstawiła okoliczności powstania pracy, jej zawartość oraz wykorzystane źródła i literaturę oraz z 6 rozdziałów i zakończenia.

W pracy ukazano dzieje Zblewa od czasów najdawniejszych aż do okresu PRL-u. W rozdziale pierwszym autorka omówiła charakterystykę wsi – położenie geograficzne, pobieżnie (bardzo) osadnictwo na tych ziemiach w okresie książęcym, krzyżackim i pod zwierzchnictwem Polski do roku 1772. W tym roku w wyniku I rozbioru Polski Zblewo trafiło pod zwierzchnictwo pruskie. Autorka wyjaśnia w nim również etymologię nazwy miejscowości.

Rozdział drugi ukazuje najstarsze dzieje wsi na tle historii Pomorza Gdańskiego w okresie rządów dynastii Sobiesławowiców, w czasach krzyżackich i polskich do roku 1772.

Kolejny fragment pracy obejmuje dzieje od roku 1772 do końca XVIII wieku. W tym czasie Zblewo wraz z całym Pomorzem Gdańskim znajdowało się w rękach Prusaków. Przedstawia dzieje szkolnictwa, działalności duchowieństwa polskiego. Omawia działalność bractw religijnych i stowarzyszeń, walkę okolicznych mieszkańców z uciskiem germanizacji, ochronę zdrowia, zakłady i urzędy, rozwój komunikacji. Przybliży także sylwetki znanych zblewian, urodzonych w tym okresie.

Rozdział czwarty ukazuje dzieje na drodze ku II Rzeczypospolitej i następne lata już w wolnej Polsce do roku 1939. Omawia organizację gminy, jej życie polityczne i społeczne, szkołę i nauczycieli. Następnie także parafię, sylwetki księży, a także istniejące wówczas Towarzystwa Śpiewacze oraz rozwój życia publicznego i sportowego, Kółko Rolnicze, Poczta Polską, służbę zdrowia i zagadnienia demograficzne.

Kolejny fragment książki obejmuje okres trwania II wojny światowej. Ukazuje eksterminację nauczycieli i księży. Autorka omawia rządy okupanta oraz działalność polskiego ruchu oporu. Ostatni rozdział przedstawia dzieje Zblewa w Polsce powojennej – funkcjonowanie szkoły, życie społeczno-gospodarcze, działalność kulturalną, sportową i religijną.

Teresa Krzyżyńska nakreśliła dzieje wsi kociewskiej na szerszym tle. Opisując historię miejscowości, ukazała jej dzieje na tle historii Pomorza Gdańskiego, szczególnie zwracając uwagę na ziemie okręgu starogardzkiego. Jest to znaczący atut pracy, świadczący o dobrej znajomości przez autorkę dziejów Pomorza i nie tylko. Zaletą jest duża ilość materiału ilustracyjnego – zdjęć, tabel, map itp.

Ale praca posiada też słabe strony. Brakuje przypisów. Nie można dociec, skąd T. Krzyżyńska czerpała informacje do opracowanego materiału. Praca posiada charakter popularnonaukowy. Mimo to można było zawrzeć aparat naukowy. Autorka dotarła do wielu źródeł archiwalnych, ale nie wszystkich. W bibliografii nie zamieszczono wykazu akt z archiwum parafii Zblewo (jeśli nie ma w nim żadnych interesujących informacji, należało także to zaznaczyć w książce). Brak aneksów oraz indeksów osobowego i geograficznego, a także spisu ilustracji sprawia wrażenie niedosytu.

W rozdziale pierwszym Krzyżyńska omówiła legendę o rzekomym pobycie zwłok św. Wojciecha w Zblewie i na podstawie tych niepotwierdzonych przez źródła wydarzeń autorka przypuszcza, że już w X wieku istniała osada. Jak pisze autorka: *„Miało to miejsce w czasie przewożenia zwłok z Gdańska do Gniezna. Fakt ten miały potwierdzić zaginione akta kościelne Kolegiaty w Kamieńcu. Wynika z tego, że już w X wieku przypuszczalnie istniała osada, lecz nie można stwierdzić czy posiadała własny kościół parafialny, ponieważ brak pewnych źródeł historycznych”* (s. 14-15). Także w rozdziale pierwszym pisze o zdobyciu Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków w 1309 r., podczas gdy miało to miejsce w latach 1308-1309.

Bibliografia.

Wyróżniono w niej podział na źródła archiwalne, prasę, literaturę itp. Jednak w literaturze znalazły się m.in. kroniki – urzędu pocztowego, domu kultury, szkoły podstawowej w Zblewie. Powinny się znaleźć one w źródłach archiwalnych. Ponadto do źródeł drukowanych autorka nie zaliczyła lustracji ziem pomorskich przeprowadzonych w latach 1565, 1624, wykazu nazw mieszkańców powiatu starogardzkiego z 1904 r. oraz zarysu historyczno-statystycznego diecezji chełmińskiej z 1928 r. Wszystkie one znalazły się w literaturze, co jest błędem. Tamże Krzyżyńska zamieściła słowniki, które powinny zostać wyodrębnione w bibliografii. W tej zaś brakuje m.in. pracy Konrada Ciechanowskiego poświęconej sytuacji

na Pomorzu w latach 1939-1945, ruchowi oporu¹. We wstępie do publikacji autorka wspomniała pracę, z której skorzystała. Mianowicie miała to być książka *Ziemia dzielnicy pruskiej w polskich koncepcjach i działalności politycznej 1864-1939*, według słów Krzyżyńskiej autorstwa Józefa Borzyszkowskiego. Pozycji tej nie ujęto jednak w bibliografii. Z pewnością zaszła w tym miejscu pomyłka. A powinna się znaleźć inna pozycja prof. J. Borzyszkowskiego – *Inteligencja polska w Prusach Zachodnich 1848-1920*, Gdańsk 1986, którą zamieszczono w bibliografii.

Praca jest, jak mówi sam tytuł, zarysem wsi kociewskiej i jest to zarazem wada omawianej pracy. Występują w niej duże luki czasowe, których autorka nie wypełnia, ukazując jednocześnie doskonałą znajomość dziejów Pomorza. We wstępie pisze, że „wysuwane wnioski i opinie nie pretendują do ostatecznego wyjaśnienia wielu wątpliwości” – a szkoda. Być może przy opracowywaniu kolejnego wydania, autorka skupi się na opracowaniu widocznych w tej edycji pracy białych plam historiografii dotyczącej Zblewa i stworzy jej pełną monografię.

K. Ciechanowski, *Pomorze pod okupacją hitlerowską*, Gdańsk 1981; tenże, *Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim 1939-1945*, Warszawa 1972.